

Zuivelverwerkers werken hard aan nieuwe kwaliteitssystemen na het uiteenvallen van KKM. Veehouders in de noordelijke provincies ontwikkelden op initiatief van NLTO een eigen systeem via het project 'Kwaliteitsmanagement Melkveehouderij'.

Projectleider Joost de Veer geeft uitleg.

Joost de Veer: 'Werkwijze vastleggen niet langer overbodige luxe'

'Dit is een kwaliteitssysteem van, voor en door boeren.' Joost de Veer van InterAct Cowsultancy blijft deze zin herhalen gedurende zijn uitleg over het project 'Kwaliteitsmanagement Melkveehouderij'. De Veer werkte vanaf najaar 2002 als inhoudelijk projectleider aan dit NLTO-initiatief voor de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Hij fungeerde hierbij als een van de zeven begeleiders van circa 140 boeren afkomstig uit 20 studiegroepen. Al deze veehouders werkten samen aan een handleiding om risico's bij de productie van melk te onderkennen en te ondervangen.

Is hiermee de opvolger van KKM ontwikkeld? 'Dat systeem is gecrasht, onder andere omdat het voor de bedrijven zelf geen toegevoegde waarde had. Bij KKM waren boetes het gevolg van afwijkingen. Ons kwaliteitssysteem is niet heel anders,' meent De Veer, 'maar wij kijken naar de risico's om afwijkingen juist te kunnen voorkomen. Een goede productiemethode, met lage risico's, wordt beloond.'

Het nieuw ontwikkelde kwaliteitssysteem sluit hiermee vol-

gens De Veer aan op de ideeën die bij de zuivelindustrie leven om de uitbetaling aan de melkkwaliteit te koppelen. 'De ontwikkelingen gaan richting prijsdifferentiatie. Het belonen van een laag celgetal en onverdacht-statussen op mestgebonden zoönosen is een mogelijke ontwikkeling.'

Scoren van risicofactoren

Om zo veilig mogelijk melk te produceren is het achterhalen van risico's de eerste stap. In de stalperiode 2002-2003 inventariseerden ruim tachtig melkveebedrijven alle aspecten die invloed hebben op de kwaliteit van rauwe melk. 'De belangrijkste aandachtspunten bleken klauwen en uiergezondheid te zijn. Aangezien diergezondheid vaak voedingsgerelateerd is, hebben we besloten het onderwerp voeding ook mee te nemen als hoofdonderdeel in de beoordeling.'

Piet Idserda: 'Op grond van quickscan bedrijfsvoering aangepast'

'Zeggen of iets slecht of goed gebeurt, dat gaat vlot. Die cijfers ertussenin zijn veel lastiger', stelt Piet Idserda (61) over

de quickscan van het kwaliteitsproject. Melkveehouder Idserda melkt in Waperveen 600.000 kilo melkquotum vol met gemiddeld 9400 kilo melk per koe. Besprekingen van zijn eigen bedrijf leidden tot aanpassingen in het ruwvoer. 'De kuilen zijn nu beter voor elkaar. We kuilen nu natter in en we rijden nog beter aan om broei te voorkomen. Voor de nieuwmelkte koeien hebben we het rantsoen aangepast, waardoor ze beter in conditie blijven.'

Hoe het actuele pentagram van zijn bedrijf eruitziet kan hij niet aangeven: 'Het is een middel waar bepaalde dingen direct uitspringen, maar voor ons bedrijf

werken we vanuit de onderliggende cijfers. Waarschijnlijk scoren we goed op het onderdeel maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dat is een gevolg van de natuurontwikkeling waar we aan doen en de excursies die we organiseren.'

Als kanttekening bij dit kwaliteitssysteem geeft Idserda aan dat het boekwerk een soort snelzichtfunctie moet hebben voor tijdelijke krachten. 'En of alle boeren hier nu om zitten te springen? Voor vooruitstrevende mensen en veehouders met personeel is het bijhouden van het kwaliteitsboek in ieder geval niet moeilijk.'

De beoordeling, dat blijkt de kern van het verhaal te zijn. Maar hoe beoordeel je het productieproces van een bedrijf? 'Voor elk hoofdonderdeel zijn de meest voorkomende risicofactoren benoemd. Ieder bedrijf krijgt per factor een cijfer tussen 1 en 5, waarbij 1 risicovol is en 5 risicoloos.'

Ontbreken bedrijfsbehandelplan

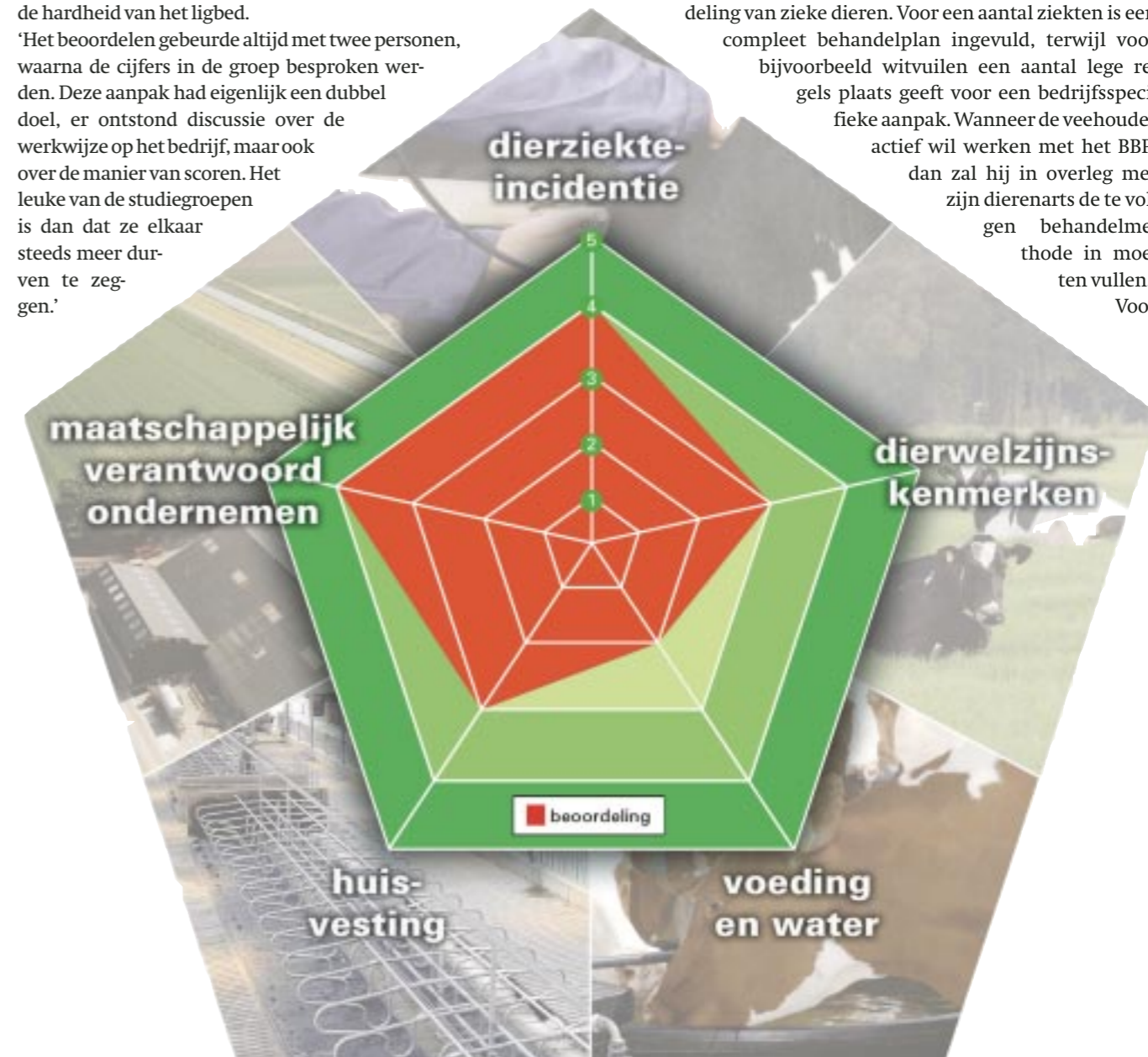
Tijdens het tweede jaar van dit project beoordeelden veehouders binnen hun studiegroep elkaars bedrijf aan de hand van een lijst met risicofactoren. Voor klauwgezondheid keken de ondernemers naar bijvoorbeeld het voetbadbeleid, het bekappen en de hardheid van het ligbed.

'Het beoordelen gebeurde altijd met twee personen, waarna de cijfers in de groep besproken werden. Deze aanpak had eigenlijk een dubbel doel, er ontstond discussie over de werkwijze op het bedrijf, maar ook over de manier van scoren. Het leuke van de studiegroepen is dan dat ze elkaar steeds meer durven te zeggen.'

Uit de gesprekken met de veehouders bleken bij zowel voeding als klauw- en uiergezondheid het bedrijfsbehandelplan (BBP) en de hygiëne de grootste aandachtspunten te zijn. Daarom beslaan deze onderdelen een belangrijk deel van het kwaliteitshandboek dat afgelopen stalperiode is ontwikkeld. 'Het bijhouden van alle getallen is niet moeilijk, juist het managen van een probleem is lastig. De hoeveelheid klauwproblemen is te registreren, maar op welke manier ga je behandelen?'

Het handboek voor kwaliteitsmanagement dat De Veer op tafel legt, blijkt vele behandelplannen te bevatten. Het bevat een duidelijke scheiding tussen de verschijnselen en de behandeling van zieke dieren. Voor een aantal ziekten is een compleet behandelplan ingevuld, terwijl voor bijvoorbeeld witvuilen een aantal lege regels plaats geeft voor een bedrijfsspecifieke aanpak. Wanneer de veehouder actief wil werken met het BBP, dan zal hij in overleg met zijn dierenarts de te volgen behandelmethode in moeten vullen.

Voor

Joost de Veer: 'Een systeem om zo veilig mogelijk melk te produceren'

Van risicovol naar risicoloos

de bedrijfshygiëne is een tweede onderdeel in het handboek gereserveerd. Uitgebreid staan de hygiënemaatregelen rond voergang, mestopslag en hygiënesluis omschreven. 'Veehouders kijken hier altijd tegenop: "Moeten we dat allemaal gaan doen?" Wanneer we de lijst doorlopen, blijken ze veel onderdelen al standaard uit te voeren. In sommige gevallen wil je de werkwijze gewoon duidelijk op papier hebben.'

De werkwijze nauwkeurig vastleggen is volgens De Veer, zeker bij almaar groeiende melkveebedrijven, eerder 'moeten' dan een overbodige luxe. 'Veel veehouders geloven in eerste instantie niet dat het belangrijk is om alles vast te leggen. Dan stel ik als voorbeeld de vrouw die altijd de kalveren verzorgt. Wie weet wat er precies gebeuren moet als zij vanwege ziekte tijdelijk wegvalt?'

Productieproces in pentagram

Het kwaliteitshandboek zal voor veel veehouders dienen om risico's op het eigen bedrijf te voorkomen. Om het productieproces eveneens inzichtelijk te maken voor de buitenwereld is een pentagram ontwikkeld, een vijfhoekige figuur waarbij elk punt een aandachtsgebied kent: dierziekte-incidentie, dierwelzijnskenmerken, voeding en water, huisvesting en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De risico-inventarisatie geeft voor de vijf punten een cijfer van 1 tot en met 5. Een klein gekleurd vlak geeft een bedrijf mo-

gelijkheden tot verbetering. De combinatie tussen de risico-inventarisatie en het pentagram geeft een quickscan voor een specifieke bedrijfssituatie. 'Het hele systeem is gebaseerd op het inschatten van risico's, wat veel moeilijker is dan het registreren van afwijkingen zoals tijdens een periodiek bedrijfsbezoek gebeurt.' Volgens De Veer is correcte uitvoering van de scan een onderdeel voor dierenartsen of voorlichters. 'Eigenlijk moet de kwaliteitsvragende instantie de auditing van het systeem regelen.'

Of in de toekomst werkelijk een instantie dit kwaliteitshandboek als leidraad zal gaan hanteren is nog onduidelijk. Volgens De Veer heeft hierover een gesprek plaatsgevonden met Royal Friesland Foods, deelnemer in dit project via de stuurgroep. Deze zuivelverwerker heeft aangegeven dat dit kwaliteitssysteem geschikt lijkt als vervanging van KKM, maar dat het systeem verder gaat dan op het moment van de gemiddelde veehouder gevraagd kan worden. Campina geeft aan een vergelijkbaar kwaliteitssysteem zelf ontworpen te hebben.

Het nieuwe handboek met bijbehorend pentagram krijgt tot op heden nog geen voet aan de grond bij de afnemers, waardoor De Veers uitspraak dat het een systeem van, voor en door boeren is, voorlopig een heel letterlijke betekenis houdt.

Christel van Raay

Twanko de Vries: 'Werkoverdracht is gemakkelijker'

'Wanneer ik afwezig ben kan een ander precies lezen hoe het werk gedaan moet worden.' Dit noemt Twanko de Vries (25) het grote voordeel van het handboek, zeker voor eenmansbedrijven. De kans op problemen met werkoverdracht is op hun eigen bedrijf kleiner aangezien hij samen met zijn vader Siebolt (62) de zeventigkoppige veestapel in Harich runt. Pratend over het handboek hinkt Twanko de Vries op twee gedachten: 'Het boek moet volledig zijn, maar wanneer het te veel informatie bevat zal de bedrijfsverzorger niet aan het lezen van de handleiding beginnen. Die zou dan eerst een cursus moeten volgen om het handboek te lezen.'

Het pentagram is voor Twanko de Vries een bevestiging dat het bedrijf goed draait. 'Op alle onderdelen scoren we

rond de vier. Het grootste voordeel van een pentagram is dat je een positief verhaal aan de buitenwereld kunt laten zien.' En aansluitend op de presentatie naar de buitenwereld besluit De Vries: 'Eigenlijk hoop ik dat Friesland Foods dit systeem als opvolger van KKM meeneemt, want om nu twee systemen bij te houden...'

De algemene vergadering van het Vlaamse Informatiecentrum voor Land- en Tuinbouw (VILT) heeft **Dirk Lips** verkozen als nieuwe voorzitter. Lips volgt Roger Cornelissen op, die na een voorzitterstermijn van vier jaar en een rijk gevulde carrière in de landbouw afscheid neemt.

Dirk Lips (38) is theoloog en ethicus gespecialiseerd in bio-ethiek. Hij is gasthoogleraar aan de KU Leuven en docent aan de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven. Daar doceert hij niet alleen over

Dirk Lips

Jan Cees Vogelaar

zingeving, religie en levensbeschouwing, maar ook over landbouwetiek en het gedrag van dieren. Verder runt hij in bijberoep nog een klein landbouwbedrijf met een handvol runderen en is hij voorzitter van de commissie Ethiek in de schoot van de Vlaamse Rundveeteelt Vereniging (VRV).

VILT is een vereniging zonder winstoogmerk die makkelijk toegankelijke informatie onder burgers verspreidt over de landbouwsectoren. VILT doet dat onder meer via de verspreiding van Buiten Adem, een tweemaandelijks speelse nieuwsbrief voor niet-landbouwers.

Het nieuwe bestuur van de Nederlands Veeverbeteringsorganisatie NVO is officieel weer voltallig nu **Jan Cees Vogelaar** het voorzitterschap zal continueren. Rond de jaarwisseling raakte het NVO-bestuur in een diepe bestuurscrisis. Om die crisis te overwinnen trad het voltallige bestuur, inclusief onafhankelijk voorzitter Vogelaar, terug en werd een volledig nieuw bestuur benoemd, te weten: Jetze Bakker, Louis Cox en Jan Jansen namens CR Delta, Egbert Henniphof (van VB Veluwe-IJsselstreek), Henk Prins (van KI Kampen) en Gerard Scheepens (van KI Samen).